

نقش بانوان در اقتصاد خانواده

بهاره غنی فر

فرقانی ، پوریان ، حمیده مزیدی شرف آبادی

حوزه علمیه فاطمیه اشکذر

استان یزد

چکیده

امروزه در تمام جوامع صحبت از مصرف بیرویه انرژی و نگرانیهای ناشی از کمبود آن مطرح است. در کشور ما نیز با توجه به نامگذاری امسال به نام سال اقتصاد مقاومتی وجهش تولید ، برآنیم تا این مهم هر چه بیشتر در جامعه و در کانون گرم خانواده ها با مساعدت و مدیریت مادران، آموزش کافی و بسترسازی مناسب نهادینه شود. با توجه به اینکه بیشتر فعالیتهای اقتصادی بانوان در بخش خانواده است بنابراین مادران با مدیریت صحیح این بخش نقش مهمی در اصلاح الگوی مصرف و امور اقتصادی جامعه و خانواده بر عهده دارند. اقتصاد خانواده از مهمترین و حساس ترین مسائل خانواده به شمار میرود و در حقیقت، میتوان گفت: که اقتصاد خانواد، طبق بررسیهای به عمل آمده اساس و ریشه ی اکثر اختلافات خانواده نیست؛ زیرا چه بسا خانواده هایی هستند که درآمدهای خوبی دارند ولی به دلیل عدم رعایت اصول اقتصادی در زندگی و روی آوردن به تجملات، هیچگاه روی خوش و آرامش را نمیبینند و همواره بر نداشته های خود افسوس می خورند و احساس حقارت و نداری مینمایند و کانون خانواده را با بحران مالی روبرو میکنند. نتیجه این که مصرف بهینه، کم مصرف کردن نیست، بلکه رعایت الگوی مصرف و تعهد به انجام آن مهم ناشی از احساس مسئولیتی است که هر کدام از ما نسبت به هم نوع و همشهری های خود خواهیم داشت. در این میان، زنان نه تنها در خرید لوازم و مواد مصرفی نقش مهمی دارند، بلکه در درست مصرف کردن و همچنین نگهداری موارد مصرفی نیز باید مدیریت داشته باشند. اگر احساس وظیفه و حفظ سرمایه های کشور در زنان ایجاد شود، آنان در حفظ منابع ملی نیز تأثیر بسزایی خواهند داشت و این امر خود به خود عاملی برای ایجاد الگوی مناسب مصرف برای نسلهای بعدی خواهد بود. با توجه به موضوع مقاله که بررسی نقش زنان در مدیریت اقتصاد خانواده میباشد تلاش می گردد به بهترین روشهای مدیریتی زنان در مساله اقتصادی پرداخته و جایگاه مادری و همسری زن در استفاده بهتر از امکانات با توجه به درآمد خانواده و هزینه نیازهای واقعی اعضای خانواده بررسی گردد .

مقدمه

مساله اقتصاد از ضروری ترین مسائلی است که همواره با زندگی انسان بشر همراه است و در بررسی اقتصاد خانواده و شیوه های مدیریتی، زنان با توجه به جایگاه و مسولیت شان نقش بسزایی دارند.

زنان می توانند در اقتصاد خانواده در سطح کلان جامعه، نقش اساسی و محوری داشته باشند. آن ها به عنوان عامل نیروی کیفی کار در جریان بهره وری و تولید ناخالص ملی ایفای نقش می کنند و با تأسی از سیره ی حضرت زهرا(س) نقش مؤثر و کلیدی در سلامت جامعه، پرورش نیروهای فعال و مولد در رشد و توسعه ی اقتصادی اجتماع دارند.

هدف اصلی مقاله بررسی نقش بانوان در اقتصاد خانواده است واینکه بانوان چه نقشی در اقتصاد خانواده می توانند داشته باشند؟ آیا اشتغال زنان در اقتصاد خانواده اثر دارد؟ نقش زنان در اقتصاد مقاومتی چیست؟ مدیریت اقتصادی زنان چگونه باید باشد؟

در مطالعات انجام شده در باب اشتغال زنان ونقشی که می‌توانند در اقتصاد

داشته باشند باشند مطالب زیادی دیده شد. در این مقاله سعی شده به طور خاص(نقش بانوان در اقتصاد خانواده) و با نگاه علمی تر و متمرکزتر به این موضوع پرداخته شود. شرایط خاص به علت وجود ویروس منحوس کرونا مشکلات زیادی را برای محققین فراهم آورد امید است با این بضاعت اندک علمی بتوان قلمرو دانش را در این زمینه جلو برد.

کلیات و مفاهیم

الف) — مفهوم لغوی مدیریت

مدیریت مصدر جعلی است. مدیریت را، استعداد و توانایی اداره کردن معنی کرده اند

در معنای مدیر هم گفته شده: اداره کننده، گرداننده، کسی که کاری را اداره کند.(عمید، همان، ص ۱۱۰۲)

ب — مفهوم اصطلاحی مدیریت

در مورد مدیریت تعاریفی ارائه شده است که هیچ یک خالی از عیب نیست و بالاخره برخی از تعاریف جامع افراد و بعضی از آن ها مانع اغیار و برخی مفید و رسا نیست. بعضی مدیریت را به تیلورسیم (مدیریت بر پایه نگرشی تک بعدی به انسان به عنوان موجودی اقتصادی) معنی کرده اند. این نوع تعریف از مدیریت به این معنی است که مدیریت عبارت از بکار بردن هوش و ذکاوت و دقت در برخورد با مسائل مختلف و بازگو کردن گره های معقود در هر کار با استفاده از آن کیاست و ذکاوت است.(حبیبی تبار، گام به گام با اخلاق مدیریت و شیوه های پیشرفت آن، ص ۱۵)

در یک جمع بندی کلی می-توان مدیریت را این چنین تعریف کرد:

«فرآیند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه-ریزی، سازماندهی، بسیج امکانات و منابع، هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و براساس نظام ارزشی مورد قبول، صورت می-گیرد.» (اسحاقی، همان، ص ۲۹)

مفهوم لغوی خانواده

خانواده در لغت به معنای خاندان، دودمان، اهل خانه، زن و فرزند می باشد. (عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۵۸۴)

معنای اصطلاحی خانواده

واحد اجتماعی نشئت گرفته از ازدواج یک مرد و زن که فرزندان پدید آمده از آن-ها، آن را تکمیل می-کنند. (عیسی زاده، خانواده قرآنی، ویژگی ها و وظایف اعضای آن، ص ۲۷)

بررسی اشتغال زنان و تاثیر آن بر اقتصاد خانواده

الف- مروی بر فعالیت اقتصادی زنان در اسلام

اسلام، زن را انسانی چون مرد که در همه ی شئون زندگی از قبیل تحصیل، کار و آن چه مایه ی قوام حیات انسانی است با مرد مساوی می داند و او می تواند به طور مستقل کار کند و مالک حاصل کار و کوشش و نیز نفع و ضرر خود باشد (بهزادپور، ۱۳۷۸، ۱۴۷)

اسلام ضمن پذیرفتن حضور اقتصادی زنان در جامعه و تاکید بر حق مالکیت آنان و حضور فعال در جامعه، از مردان خواسته تا تامین مالی آنها را برعهده بگیرند تا بانوان بتوانند با خیالی آسوده به مسئولیتهای مهم خود بپردازند. از نگاه اسلام زنان حق دارند علاوه بر وظایف تربیت نسل بشری به نقش های اجتماعی و فعالیت های اقتصادی نیز بپردازند. اما این نقش ها نباید به نقش های اصلی زنان که تربیت نسل بشری و مدیریت فضای مهر و عطوفت هسته اصلی جامعه اقتصادی یعنی خانواده، آسیب وارد کند.

اسلام انواع و اقسام ارتباطات مالی و اقتصادی را برای زن بلامانع دانسته و فرقی ندارد که آن اموال را قبل از ازدواج به دست آورده باشد یا بعد از ازدواج. بنابراین قرآن کریم برای دارایی زن، استقلال و مالکیت تام قائل شده است و در اصل حضور زنان در فعالیت های اجتماعی و اقتصادی تردیدی وجود ندارد؛ اما بانوان برای حضور در عرصه های اجتماعی و دست یافتن به آنچه سبب رشد و تعالی آنان می گردد، مختارند (همان، ص ۱۶۵). اکثر کارشناسان خانه داری، توالد و حفظ فرزندان را مناسب ترین شغل برای زن می دانند؛ زیرا دوران بارداری و سپس شیردهی که پایه ی بقای نسل است به عهده ی زنان است. گرچه خانه داری شغلی نیست که اسلام آن را بر زن تکلیف کرده باشد، بلکه سنت و عرف در دنیا این چنین پایه گذاری شده است؛ زیرا زنان این کار را بهتر انجام می دهند، حتی می توانند در قبال شیردهی و بچه داری مطالبه ی حق کنند. این منزلتی است که خداوند برای زن در نظر گرفته و او را از مسئولیت های اقتصادی در قبال خانواده معاف نموده و شغل خانه داری را برای او به عنوان عبادتی بزرگ و شایسته پذیرفته است. حضرت علی (ع) می فرماید: «جهاد زن خوب، شوهرداری کردن است» (وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۱۵)

سیره اقتصادی حضرت زهرا سلام الله علیها

سیره ی عملی حضرت زهرا(س) جهت گیری صحیح و نتایج ارزشمندی را نشان می دهد. حضرت زهرا(س) کار خانه را تا جایی که برای افراد خانواده و حتی فرزندان شیرخوار، مطلوبیت و رضایت خاطر ایجاد می کرد، برنامه ریزی می فرمود. بلال می گوید: روزی حضرت زهرا(س) را دیدم که مشغول آرد کردن گندم بود در این هنگام فرزندش حسین گریه و بی تاب می کرد. خدمتشان عرض کردم: برای کمک به شما آسیاب کنم یا بچه را آرام نمایم؟ حضرت فرمود: من به آرام کردن فرزند اولی هستم، شما آسیاب را بچرخانید. (ذخائر العقبی، ص ۵۱)

این بهترین الگو برای ایفای نقش مادر و توجه به نیاز عاطفی فرزند و انتخاب صحیح در تخصیص و بهینه سازی اقتصادی است؛ چرا که با این کار حضرت زهرا(س) توجه به رضایت خاطر و مطلوبیت فرزند شیرخوارش را بر ادامه کار منزل ترجیح داد که نتیجه ی این تلاش ها، پرورش منابع و سرمایه های انسانی است، آن گونه که همین فرزندان در جهت برقراری عدل و داد و عدالت اجتماعی و اقتصادی و... از تربیت و تعلیم کامل بهره مند شدند و جامعه را نیز رهبری کرد.

مشارکت زنان در بازار کار، ناشی از انگیزه های متفاوتی است که در جوامع گوناگون گاه مشترک و گاه متضادند. صاحب نظران دو انگیزه ی روانی و اقتصادی را در اشتغال زنان مهم و مؤثر می دانند که با توجه به فرهنگ، سطح سواد و طبقه ی اجتماعی متغیر است. در ذیل انگیزه های اشتغال زنان نامبرده شده است:

انگیزه ی اقتصادی: بر اساس مطالعه ها و پژوهش های انجام شده، مهم ترین و شایع ترین دلیل اشتغال زنان نه تنها در ایران، بلکه در کل جوامع، عامل اقتصادی است. کمک به بهبود وضع مالی، به خصوص در طبقه های کم درآمد و متوسط که ناشی از بالا بودن هزینه زندگی، تنوع نیازها و خواسته های خانواده است، زنان را به شغل خارج از خانه وا می دارد.

شرایط سخت اقتصادی در خانواده ها، زن را خواسته یا ناخواسته آماده ی هرگونه همکاری با همسر در جهت پرکردن خلأهای مادی می کند؛ به طوری که هر شغلی را ولو سخت و یا به دست مزد کم می پذیرد. این وضعیت در مورد زنان سرپرست خانواده اعم از زنان بیوه و یا زنانی که شوهر از کارافتاده دارند و هم چنین مبتلایان به پدیده ی تلخ طلاق که ممکن است چندین فرزند را تحت تکفل خویش داشته باشند، شدت بیش تری می یابد.

استقلال طلبی: گسترش ارتباط های اجتماعی و کسب استقلال مالی، بسیاری از زنان را راهی بازار می کند. آن ها نه از سر نیاز، بلکه به این تصور که نباید از مردان عقب بمانند و با داشتن حقوق، سرمایه و پس انداز می توان به استقلال رسید، به دنبال مشاغل گوناگون می روند. این دسته از زنان فکر می کنند مردان به دلیل شغل و درآمد حاصله از آن صاحب اقتدار و قیمومیت بر خانواده اند و هموردی با آن ها زمانی است که زن نیز شاغل بوده و با توان مادی در ریاست بر خانواده شریک گردد

کسب منزلت اجتماعی: تحقیق ها در این زمینه نشان می دهد که حضور در اجتماع و کسب منزلت و آگاهی اجتماعی انگیزه ی مهمی در اشتغال زنان به کار است. میل به کسب هویت، خاصه زمانی که توانایی ها و قابلیت های فرد برای مطرح کردنش در حد پایینی است زن را به کار در خارج از خانه می کشاند تا بدین وسیله از او چهره ای مؤثر و اجتماعی بر جای گذارد.

زنان شاغل با داشتن دیدی خلاق و برخوردار از مهارت های بالا به عنوان فعال اقتصادی و عامل اصلی تربیت فرزندان، نقش مهمی در چرخه ی اقتصادی خانواده و جامعه بر عهده دارند. زنان می توانند با تجدیدنظر در عرصه ی اقتصاد خانواده و کم کردن هزینه ها، افزایش بهره وری و کنترل مصرف، اقتصاد خانواده را بهبود بخشد.

نقش زنان به عنوان مدیران خاموش خانواده در راستای ترویج فرهنگ اقتصاد مقاومتی مهم و کلیدی است.

زنان کشورمان به عنوان یکی از ارکان پیروزی انقلاب اسلامی، در همه عرصه‌های پس از انقلاب حتی در جریان جنگ تحمیلی نقش بسزایی را در جهت پیشبرد اهداف عالیه نظام جمهوری اسلامی ایفا کرده‌اند و اینک که کشور در تکاپوی تحقق شعار سال یعنی "اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل" است نیز این قشر می‌تواند نقشی بی‌بدیل داشته باشد.

این در حالی است که زنان کشورمان که امروز نیمی از جمعیت کشور را به خود اختصاص داده‌اند، نه تنها نقش محوری خود را در بنیان خانواده و تربیت نیروی انسانی خلاق و توانمند برای جامعه ایفا می‌کنند بلکه در حوزه‌های مختلف بیرون خانه نیز همپای مردان به تلاش و کوشش مشغول هستند. زنان در ترکیب جامعه فعال بیشتر در مشاغل خدماتی، تولیدی، کشاورزی و کمتر در سایر مشاغل جذب می‌شوند. (مجله پیام زن ۱۳۹۲ شماره ۲۶۱)

مدیریت اقتصادی زنان در خانواده

بیشتر فعالیت اقتصادی زنان در بخش خانواده است بنابراین مادران با مدیریت صحیح این بخش نقش مهمی در اصلاح الگوی مصرف و امور اقتصادی خانواده بر عهده دارند.

۱ تربیت اقتصادی فرزندان

نقش فرزندان که از سوی مصرف کنندگان عمده در خانواده ها می باشند و از سوی دیگر جایگاه مهمی در اقتصاد خانواده خواهند داشت لزوم توجه به آموزش صحیح و هدایت آنان را پررنگ تر می کند با رهبری صحیح در اقتصاد خانواده ویژگی هایی مانند جمع گرایی صداقت دلسوزی صرفه جویی مسئولیت پذیری قناعت و... در فرزندان رشد و پرورش می یابد (رضایی آهوانویی. نقش زن در اقتصاد خانواده، ۱۳۹۰ صفحه ۱۵۴)

فرزندان باید با رویه قناعت و پس انداز کردن آشنا شوند این شیوه تربیتی باید از دوران کودکی شروع شود تا در خانواده نهادینه شود باید این آگاهی به فرزندان داده شود که پس انداز برای مقابله با مخارج ناگهانی و غیر عادی است ندان باید بیاموزند که تفاوت های مادی ملاک ارزش گذاری انسان ها نیست و اگر شخصی بخواهد بدون توجه به امکانات میزان درآمد قناعت و رضایت به آنچه خدا به او داده است به زندگی دیگران چشم بدوزد بی تردید آسایش و بهداشت روانی خود و خانواده اش را به مخاطره خواهد انداخت چرا که انسان در کسب مادیات حریص است و هرچه در این زمینه بیشتر پیش رود غرب خواهد شد و هرگز به آرامش نخواهد رسید. (موسوی، پژوهشی در اسراف، ۱۳۸۸، ص ۹۵)

تربیت اقتصادی فرزندان به دو روش مستقیم و غیر مستقیم صورت می گیرد که روش غیرمستقیم مهمتر است مستقیم است به طور مستقیم والدین یا مربیان به گونه ای مستقیم عمل می کنند یا در هنگام خرید تذکرات لازم و آموزشهای ضروری را به آنها می دهند پدر خانه در مورد مصرف آب و برق و مواد غذایی نگهداری وسایل حمل و نقل می کنند بهتر است که فرزندان با بودجه خانواده آشنا باشند و از مقدار حقوق یا دستمزد والدین خود آگاهی یابند و بیاموزند که از وسایل زندگی

علاوه بر نقش مدیریتی در خانواده می‌توانند به فعالیت‌های اقتصادی هم بپردازند و در تامین معاش زندگی با همسران خود همکاری کنند کنند (کشودی، ۱۳۸۸، ص ۷۷)

بنابراین زنان به عنوان اصلی‌ترین رکن خانواده می‌توانند در تحقق منویات مقام معظم رهبری با افزایش تولید داخلی در مشاغل مختلف، جلوگیری از اسراف و تبذیر و توجه به الگوی اقتصادی سالم، به اصلاح الگوی مصرف خانواده‌ها به ویژه تغییر و اصلاح سبک زندگی پرداخته و ضمن ایفای نقش موثر در اجتماع و اقتصاد در شکل دهی و عملیاتی نمودن این امر مهم اثرات بسیار مطلوبی داشته باشند.

بدون شک بهترین محل آموزش مصرف صحیح، خانواده است و زن به عنوان تاثیرگذارترین رکن در این آموزش قلمداد می‌شود. زن از دو جهت می‌تواند نقش بزرگی ایفا کند: اول آنکه خود تولیدکننده و مصرف‌کننده دقیق و متعهد باشد و سپس این که فرزندان و در حقیقت نیروی انسانی متعهد و دلسوز برای کشور و اعتلای ایران اسلامی تربیت کند که بتواند در تحقق مولفه‌های اقتصاد مقاومتی نقش آفرین باشند.

اینکه چگونه خود نقش آفرین باشند:

۱. کار آفرینی: زن در اقتصاد ملی می‌تواند کار آفرینی و اشتغال به کار در مناصب متناسب با شان و شخصیت خود، با افزایش ظرفیت تولید داخلی و نیز اشتغال و یا تصدی اداره مشاغل همچون قالیبافی و سایر منسوجات و تولیدات داخلی، کشاورزی، دامداری و نقش موثری در اجرای اقتصاد مقاومتی داشته باشد.

۲. کاهش توقعات و نیز ترویج صرفه جویی، جلوگیری از اسراف، تبذیر در مهمانی، منزل و محیط کار:

زنان به به علت داشتن نقش اساسی در مدیریت اقتصاد خانواده و جامعه از ارکان اصلی اقتصاد مقاومتی هستند زنان مسلمان ضمن الگوگیری از زندگی ائمه اطهار (علیه السلام) با قناعت و صرفه جویی انتخاب کالاهای تولید داخل، حذف روحیه تجمل‌گرایی و ولخرجی می‌توانند با مدیریت هزینه های اقتصادی نقش مهمی را در اقتصاد خانواده و جامعه داشته باشند و خانواده را به سمت ایجاد فرهنگ متعالی و تغییر عادت های غلط سوق دهند.

۳. ایده پردازی در راستای ترویج فرهنگ صحیح مصرف، چگونگی تربیت نسل جوان و نیز مدیریت صحیح مصرف خانواده ها.

۴. پرهیز از برگزاری جشنها و عروسی های پرهزینه:

در اقتصاد مقاومتی باید از خریدهای غیرضروری و تجملاتی در خانواده، اداره و جامعه پرهیز شود و همواره صرفه جویی و قناعت مد نظر قرار بگیرد قناعت به معنای مصرف به قدر کفایت و پرهیز از تجمل گرایی و چشمپوشی است. پیامبر (صلی الله علیه و آله) می فرماید: بر شما باد قناعت زیرا قناعت مالی است که تمام نمی‌شود (نهج الفصاحه، ۴۵۰) پس با توجه به نقش تربیتی زن در خانواده و تاثیرگذاری و قطع‌الساده زیستی و قناعت او همسر و فرزندان را به تدریج به سمت قناعت و ساده زیستی سوق می‌دهد.

۵. فرهنگ سازی در راستای جلوگیری از مسافرت های غیر ضروری داخلی و خارجی: فرهنگ سازی برای خانواده‌ها در راستای عدم استفاده از کالاهای لوکس تجملاتی و گران‌قیمت و نیز هرگونه استفاده از کالاهای خارجی ضمن اتخاذ قوانین و راهکارهای جلوگیری از واردات غیرضروری این‌گونه کالاها. (صالحی و بهزاد، اقتصاد مقاومتی و خانواده، ۱۳۹۱)

اقتصاد مقاومتی در نهج البلاغه:

امام علی (علیه السلام) در نهج البلاغه اولین مولفه اقتصاد مقاومتی را بحث کار و تلاش می‌دانند. امام علی (علیه السلام) می‌فرمایند: زندگی مومن بر سه قسم است: در یک قسم به عبادت و مناجات با خدا می‌پردازد در قسمت دیگر به تامین امرار معاش خود می‌رسد و در قسمت دیگر از لذت های زیبا و حلال استفاده می‌کند. (نهج البلاغه، حکمت ۳۹۰) (صمیمی و همکاران، ۱۳۹۵)

سیره عملی امام علی (علیه السلام) همواره بر پایه کار و تلاش و دوری از تنبلی و بی کاری بوده است چنانکه نقل شده از کسانیت و تنبلی دوری می‌جستند و اهل عمل و کار بودند و مردم را به کار و کوشش دعوت می‌کردند و آنها را از بی حوصلگی و تن آسایی که موجب فقر و تهیدستی است بر حذر می‌دانستند. امام علی علیه السلام در طول عمر خویش علاوه بر رسالت زمامداری و امامت به کارهای زراعت و باغبانی می‌پرداخت و درآمد آن را صرف فقرا و یتیمان و اقشار پایین جامعه می‌کرد

ولی متاسفانه تا حدودی فرهنگ کسالت، بی تحرکی و تنبلی در جامعه هست که از دیدگاه حضرت علی (علیه السلام) فقر اقتصادی معلول این هاست. (مجله پایگاه حوزه، ۱۳۹۰، شماره ۳۱۷)

دومین راهکار بحث تولید هست که از معادن و منابع طبیعی بایستی جهت تولید بیشتر سرمایه گذاری در این زمینه استفاده کنیم. سومین راهکار توزیع عادلانه فرصت ها و امکانات است که متاسفانه در بعضی از جاها تبعیض خیلی راحت اتفاق می افتد که باید بین همه مردم توزیع منابع و امکانات عادلانه باشد. چهارمین راهکار در بحث اقتصاد مقاومتی و مبارزه با فساد و اخلاک‌گران نظام اقتصادی است و پنجمین راهکار ایجاد فضای اشتغال سالم و مولد برای تولید ملی برای تولید کنندگان از لحاظ امنیت شغلی و.... فراهم شود. (صمیمی و همکاران، بررسی اقتصاد مقاومتی از دیدگاه امام علی (ع) در نهج البلاغه، ۱۳۹۵)

نتیجه گیری

اقتصاد خانواده از مهمترین و حساس ترین مسائل خانواده به شمار می رود و در زمینه بررسی اقتصاد خانواده و شیوه های مدیریت آن نقش زنان با توجه به جایگاه و مسئولیت آنان بیشتر است با توجه به مطالعات انجام شده زنان با کمک پس انداز منابع مالی خانواده، تربیت فرزندان کاری و قانع و بالا بردن سطح دانش و فرهنگ خود و عدم توجه به توجه مدگرایی، ترویج ساده زیستی قناعت و همچنین با اشتغال و تولید می‌توانند نقش بسزایی در بهبود شرایط اقتصادی خانواده و ایجاد تعادل و حاکم شدن آرامش به جو خانواده شود.

منابع

قرآن

نهج البلاغه، دشتی

ادیب، یوسف، نقش زن ایرانی در اصلاح الگوی مصرف و ارائه راهکار، مجله مهندسی فرهنگی، ۱۳۸۸، شماره ۳۶، ۳۵.

اسحاقی، حسین، مولفه های مدیریت جهادی، چاپ اول، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۳.

اصفهانی، محمد مهدی، آیین تندرستی، چاپ ششم، نشر تندیس

بهزاد پور، سیمین دخت، زن در توسعه مفاهیم اسلامی، انتشارات خرداد، ۱۳۷۸.

بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۲/۶

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از کار آفرینان سراسر کشور ۱۳۸۹ ۶/۱۶/

پایگاه اطلاع رسانی حوزه

حبیبی تبار، جواد، گام به گام با اخلاق و شیوه های پیشرفت آن، چاپ اول، قم، نشر خرم، ۱۳۸۰.

حسینی، محمود، مرید سادات پگاه، فهم الهام، کسب و کار خانگی زنان ایران، مجله کار و جامعه، ۱۳۸۶، شماره ۹۱، ۹۳-.

حر عاملی، محمد بن حسین، وسائل الشیعه، قم، موسسه آل البيت(ع)، ج ۱۱

دهخدا، نسخه دیجیتالی، ۱۳۹۱

رضایی آهوانویی، زهرا، نقش زن در اقتصاد خانواده طهرا، شماره ۹، ۱۳۹۰

سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، خانواده خوب

سایت وزارت تعاون، کار و امور اجتماعی

سعیدی پور، محمود، فرهنگ جدید فارسی رازی، چاپ دوم، کتابفروشی فخر رازی، ۱۳۶۴

شریفی، علی، لینا سادات حسینی، رقیه قهرمانی نیک، اقتصاد خانواده در فرهنگ رضوی، چاپ اول، پژوهشگاه فرهنگ، هنر ارتباطات، ۱۳۹۳

صالحی، بهزاد رقیه، اقتصاد مقاومتی و خانواده، همایش بانوی کرامت، معاونت پژوهش و تحقیق حوزه علمیه ثامن الحجج (ع)، شهرستان پارس آباد، ۱۳۹۱

صدری افشار، غلامحسین نسرین حکمی، نسترن حکمی، فرهنگ نامه فارسی واژگان و اعلام، ج ۲ چاپ دوم تهران، فرهنگ معاصر، ۱۳۸۹

صمیمی شعیب، سلیم امراء محمد، صمیمی عبدالسلام، نصرتی حمزه، نصرتی ناکوک، محمد طیب، بررسی پایه های اقتصاد مقاومتی از دیدگاه حضرت علی(ع) در نهج البلاغه، دومین اجلاس بین المللی مدیریت حسابداری و اقتصاد، ۱۳۹۵

طبری، محب الدین، ذخائر العقبی، مجله حوزه، ۱۳۵۶

عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، چاپ چهارم، تهران موسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۵۸

عیسی زاده، عیسی، خانواده قرآنی ویژگی ها و وظایف اعضای آن، چاپ سوم، موسسه بوستان کتاب، ۱۳۹۱

غلام جمشیدی، محمد صادق، اسراف در قرآن و حدیث

قریبیان، جمال، تدبیر معیشت از دیدگاه آیات و روایات

قوامی، صمصام الدین، مدیریت از منظر کتاب و سنت، چاپ سوم، بیجا، ناشر دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۶

کشوادی، طاهره، اقتصاد در خانواده، اصفهان، حدیث راه عشق، چاپ دوم، ۱۳۸۸

کشوری، مجید، اقتصاد در خانواده، مشهد، صیانت، چاپ دوم، ۱۳۹۲

ماکازیکو، آنتوان، گفتارهایی درباره تربیت فرزندان

مجله پگاه حوزه، سوم دی ماه ۱۳۹۰، شماره ۱۱۷

مجله پیام زن، ۱۳۹۲، شماره ۲۶۱

محمدی ری شهری، محمد، توسعه اقتصادی بر پایه قرآن و حدیث، ج ۱

مدیریت اقتصادی خانواده، پیوند، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۳۶۰، ۱۳۸۸

مدیریت روابط عمومی جهاد کشاورزی، ۱۳۹۲

مرکز امور مشارکت زنان، صرفه جویی = مصرف صحیح، پیوند ۱۳۷۸، شماره ۲۳۷ و ۲۳۹

ملک زاده، فهیمه، آموزش زنان و تاثیر آن بر خانواده، مجله الهیات، شماره ۱۳، ۱۳۸۹

موسوی، مهدی، پژوهشی در اسراف، ج ۱، چاپ پنجم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۸

_____، مصرف گرایی و مدیریت اقتصادی خانواده، ارمغان، شماره ۸، ۱۳۸۸

ناجی، محمد علی، توزیع ناعادلانه آموزشی و اشتغال برای زنان، مجله پیام زن، شماره ۱۱۰، ۱۳۸۰
ندری ابیانه، فرشته، خانه داری، اشتغال و زنان ایرانی، مباحث بانوان شیعه، ۱۳۸۰، شماره ۹۰

نریمانی، محمدسعید، صله رحم آسیب شناسی و راههای ترویج، قم، سبط اکبر، ۱۳۹۱

پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه

وبلاگ، مجتبی ناهید، کارآفرینی در منزل

ویکی پدیا

هاشمی رفسنجانی، اکبر، فرهنگ قرآن، ج ۲۸ بیچاه، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۹

یوسفیان، نعمت الله، تربیت دینی فرزندان